

*Agui Nahning
Lakdiru*

ƏGRI XAHNING TƏKDIRI

(Qəqək, Məsəllər)

Xinjiang Həlk Nəxriyati

Əgri Xahning Təkdiri (Qəqək, Məsəllər)

Xinjiang həlk nəxriyatı rüzdi wə nəxr kildi
(Ürümqi xəhər azatlık koqa № 306)
Xinjiang xinhua kitaphanısı tarkitidu
Xinjiang xinhua 2 basma zawudıda besildi
Formati: 787×1092mm 1/32 basma rawıqı; 2,375
kisturma wariqı; 1
1982 yil 8 ay 1 nəxri
1983 yil 3 . ay 1 . besilixı
Kitap nomuri MR 100.98.688
Tirazi 1 — 9.500
Bahası 0.14 yüən

Mündərijə

Əgri Xahning Təkdiri.....Tursun Niyaz	1
Qiwın Bilən Pilə kuruti	4
Küq — Birliktə	5
Əkillik Bala.....Abdurehim İsmayil	9
Tawuz	11
Qaroqı Bilən Tiwip	14
İkki Gijing	16
Közəynək	18
Müxük Bilən It	20
Dət Eyik	26
Sazəndə Qaroqı	30
It Bilən Qəjə Horaz.....Əhət Haxim	35
Orunduk	40
Həpüp Nimixka Sesik	
..... Abdurahman Əbəy	43
Gülning Yahxi Dosti	47
Kiqik Qalıoqı Qüxəndi	
..... Ənwər Olulam	54

Qeqilangoʻluluk.....	Ablət Məhəmmət	56
Bərə	Mutəllip Paltaji	58
Ikki Өküz		61
Üq Məsəl	Iminjan	63
“Səwəp Kilsang Siwəttə Su Tohtaydu”	Obulkasim Tohti	67
Küqükning Ozuk Izlixi.....		
.....	Abdurehim Taxbek	69
Daoıda Kalojan Alaboynak		
.....	Ablikim Qadir	71

Əgri Xahning Təkdiri

Tursun Niyaz

(Məsəl)

Ətiyaz pəsli, erik boyıqə tikiğən terək kəqiti bih sürüp ikki tal nota qikardi. Künlərninq etüxi bilən notilarning birsi tüptüz boy tartti, yənə birsi əgri - donay bolup yanoqə karap qongiyixkə baxlidi. Bir künü tüz nota əgri notioqə karap:

— Adax, terək kiqigidin tüz əsmisə qong bolqanda kar. oqə kəlməy kalidu, — dəp söz baxlidi. Əgri nota kəz. lirini alaytip:

— Mən üqün qəm yəp kətmə.

Həzirqə boluxioqə əsüwerəy, qong bolqanda

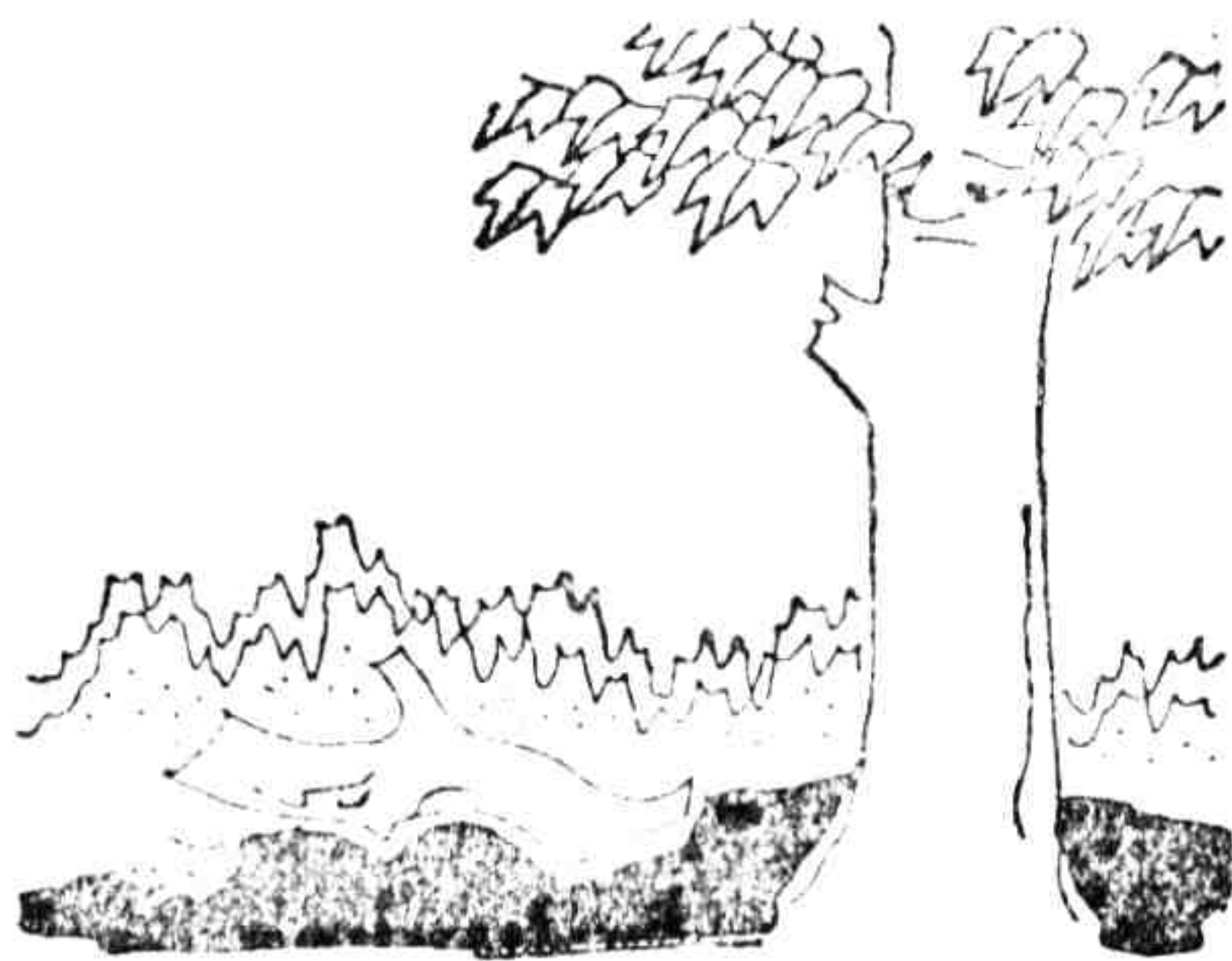
özəmni tüziwalimən, — dəp tüz notining
sözini kekiwətti.

Aridin bir qanqə yil ətti, əgri xah ətzi-
ni tüzliwelix uyakta tursun, burunkidinmu
əgrilixip kətti. Bir küni hərə wə palta
kətərgən ikki yaqqaqı terək tüwigə kelip,
kizəqin parangoqa qüxti.

— Wah, mawu xah əjəp tüz ətüptu! —
didi bir yaqqaqı tüz xahni kərsitip, — hər
kandak qong ətığə jəgə kilixka yaraydikən.
Yaqqaq bolsa muxundak tüz bolsa.....

— Həy, karimamsən, mawuning əgrili-
gini, — didi yənə birsi eqinix bilən əgri
xahka qarap, — buni on yərdin hərədimi-
giqə tüzligili bolmaydu.

— Koysangqu, — didi dəslepki yaqqaqı
uning sözini bə-
lup, — bu əgrini
yüz yərdin toqri-
sangmu yaxi ma-
tiriyal qikmaydu.
Uningdin kərətun
kiloqan tüzük.

Yaqaqqilar xu məsləhəttin keyin, tüz xah-
ni awaylap kesiwaldi. Əgrisini bolsa palta
bilən parə - parə kəlip, otunhanioğa apirip
taxlap koydi.

Qiwin Bilən Pilə Kuruti

(Məsəl)

Bahar pəsli. Üzmə yopurmaklırioğa rasa toyunoqan ixqan pilə kuruti kümüxrəng yipək talalardin oloza tügüxkə baxlidi. Xu qaoqda kayaktindur bir qiwin uqup kəldi. U üzmə yopurmioqioğa kondi - də, kizil közlirini parkiritip, pilə kurutioğa karap söz baxlidi:

— Həy biqarə japakəx, ömrüngning kişikilioqioğa bakmay adəmlər üqün japa qekidikənsən. Uningdin kərə, məndək oynap-külüp yaxisang bolmasmidi?

Qiwinning bu gepini anglioqan pilə kuruti dər oqəzəp bilən:

— Həy, təyyar axning xajasi, közümdin yokal! Nijasət dəwisidə seningdək yürüp ming yil yaxioqandin kərə, bir kün yaxi-sammu adəmlərgə bir az nəp bərginim əla, — dəp jawap bərdi.

Küq — Birliktə

(Məsəl)

Bir küni, bir balining көz, burun, eқiz, kulak, қol - putliri өzlirining insan ҳayati-diki roli üstidə қattik munazirilixiwetip, jangjallixip қaldi.

— Mən, — didi көz məqrurlanoqan ki-yapəttə əng awal söz elip, — keqə - күn-düz өз nurum bilən kixilərninq mengix - turux, əmgək қilix, kitap okux ixliriqə yar-dəm bərmisəm, ular kandaқ ҳayat көqürə-ləytti, xunga, mening rolum һəmmidin qong.

— Unqiwala көrənglimə! — didi burun һomiyp, — sən һərқanqə mahtansangmu, mening bir қetimlik nəpəs eliximoqə yət-məysən, кeni, mən bir minut nəпəs elixtin tohtay, sening parkirap turoqining nədə қа-lidikin?

Buni angliqan eoiz özige has məməlik
nilik bilən qu-
kan kətirip ottu-
rioqa qikti:

— Həmming-
ning sözi bir tiyin,
mən hər küni üq
wak tamak yimi-
səm, su iqmisəm,
qoxumqə epkige hawa yətküzüp bərmisəm,
sənlərmu künning serioqini kərüxəlməysən,
xunga həmming mənə hərmət kilixing
kerək.

— Nimə diding, yənə bir eytkina? —
didi kol qəzəp bilən eoizoqa wakirap, —
sən yəydiqan barlik yiməklikni mən ixləp
tapmisam, aqzingoqa qoxuk, qokini mən sal-
misam, sən nimə kilalaytting?

— Mening rolimni tiloqa almisak — wa-
paqa japa kiloqanlik, — didi put həsrət
bilən, — mən kün boyi japa qekip, tərlep -
pixip siləni kətirip yürmisəm, silər nimə
kilalayttinglar? Qeni, əmdi noqilioqlarni

bir k r p bakay!

Ular muxu t hlitt  heli uzun qiq  mən - mənlik talaxti, ahiri, bir - biridin keyidap h rk t kilixtin tohtidi. K z n rs  k r xtin, eqiz tamak yiyixtin, burun n p s elixtin, kol - put h rk t kilixtin qaldi. Birak, aridin uzun  tm y, hiliki balining  pkisig  hawa y tm y, y r k h rkiti ajizlaxti, eqiz - kekir - t kliri kurup, üqəyliri tartixti, kol - putliri sowup, k zliri aliyixka baxlidi,  l m h wpi kax bilən kirpik arisida qaloqan idi. D l xu p ytt , bu jangjaloqa baxtin ahir arilaxmay turoqan kulak otturiloqa səkrəp qikip, akk ng l - l k bilən mundak didi:

— H y, m nm nqi dostlirim, sil r nimə dig n  hm k - h ! Dunyada kaysi n rs  bir - biri bilən baqlanmay, bir - biri bilən ittipaklaxmay  z rolini jari qilaloqan? Sil r m nm nlik talixip, ittipaksizlik tuqduroqan - liktin, bu balining hayati eqir h wp as - tida qaldi, u  ls  sil rmu t ng t g ysil r, uningdin k r  tezdin ittipaklixip h rk tk  kelinglar.

Buni angliqan k  z birinqi bolup yooqan
eqildi, eqiz - burun ikkisimu   z kilmixi-
qa puxayman y  p arqa - arkidin n  p  s elix-
ka kirixti, put - kollarmu asta - asta midir-
lidi,   l  m   alitid   yatqan bala kaytidin
yengi   ayatka erixti.

Xundin keyin,
ular bu ixni   zli-
rig   aqqik sawak
kilip, k  mt  rlik bi-
lən bir - birig  
yardım beridioqan,
m  nm  nlik talax-
maydioqan boldi.

Əkillik Bala

(Qəqək)

Abdurehim İsmayil

Burun, bir yezida Xakir, Zakir isimlik ikki dost ətəkən ikən. Ular okux yexioqa toxkanda xu yezidiki məktəpkə okuxka ki-riptu.

Xakir gəp anglaydioğan, wakitni kədirləy-dioğan puhta bala ikən. Xunga, u pütün zeh-nini üginixkə karitiptu. Zakir bolsa oyun kepi ikən. U məktəpkə kirgəndin keyinmu bu kilioqini taxlimaptu. Aridin bir qanqə wakit ətüptu. Xakir məktəptə “əkillik baia” digən namni elip həmmining hərmigitə eri-xiptu. Zakir bolsa həmmining arkida qaptu.

Bir küni Zakir Xakirdin:

— İkkimiz məktəpkə tənq kirgən iduk, lekin, sən məndin exip kətting, buning sə-

wiwi nimə? — dəp soraptu.

— Buning baxka səwiwi yok, pəkət mən səndin ügəndim, — dəp jawapberiptu Xakir.

Xakirning bu gepini anglioqan Zakir: “Meni zanglik kiliwatidu” dəp oylaptu. də, uningoqa gəp kilmaydioqan boluwaptu. Ular-ning ustazi bu əhwal din həwər tepip ikki-sini yenioqa qakirtiptu wə Xakirning hiliki gepining mənisini soraptu.

— Siz bizgə, — dəptu Xakir ustazioqa, — “əkıllık bolay disəng, əkilsizdin ügən” digən idilə. Mən xu təlimlirini esimdə qing tutup, Zakirning əkilsizlik kilip, tirixip ügən-migənligini ibrət kildim. U bolsa təlimlirini kulakta tutmidi. Mening uningoqa di-məkqi boləqinim xu idi.

Tawuz

(Qoʻqoʻk)

Burunisida, Abdulla isimlik bir bala bol-
oʻlan ikən. U hər kuni maktəptin kaytip kəl-
gəndə ata - anisining ixlirioʻa yardəmlixidi-
kən. Bir yili, u kikiq bir parqə yərgə ta-
wuz terip tər təküp ixləptu. Tawuzlar pixip
rasa miradioʻa yətkəndə, ezining bu əmgək
miwisidin səyünüp, ustazini tawuzlukka tək-
lip kiptu. Abdulla ustazini xər wətlik taz-
wuzlar bilən mehman kiptu.

Ustazi uning ixqanliqioʻa apirin okuptu
wə bir sikim tawuz uruqini elip kaytiptu.
U maktəpkə beripla kirik nəpər xagirtini
aldioʻa qakiriptu - də, tawuz uruklirini ular-
oʻa kərsitip mundaq dəptu:

— Balilirim, hər biringlaroʻa bir taldin ta-
wuz uruqi berimən. Uni terip tawuzi pix-
kanda aldimoʻa elip kelinglar!

Xagirtlar bir taldin tawuz uruqini elip tar-
kixiptu.

Aridin bir yil ötüptu, xagirtlarning ta-
wuzliri pixip yetiliptu. Xagirtlar tawuzlarni
kötirip məktəpkə kelixiptu. Ularning tawuz-
lirimu Abdullaning tawuzidək taza yooqini-
oqan ikən.

— Tawuzunglarni piqinglar, yəp kərəyli.
Kəni, kimning tawuzi tatlikkin, — dəptu
ustaz balilaroqa karap.

Xagirtlar tawuzlarni bir - birləp piqiptu.
Kəpqilik hər bir tawuzoqa eoqiz tegiptu. Ay-
hay! Bu tawuzlar xundak tatlik ikənki, xa-
girtlarning hiq kaysisi bundak tawuzlarni
yəp bakmioqan ikən!

Əng ahirida Abdullaning tawuzi piqiliptu.
Bu tawuz xu kədər lawza ikənki, balilar
bir qixləm qix-
ləptu - yu, kayta
aqlzioqa aloqusi kəl
məptu. Abdulla bu
ixtin kattik hijil
boptu.

— Səndin xuni soray, — dəptu ustazi mehriwanlik bilən, — tawuzoqa kanqilik əjri singdürgən iding?

Abdulla ilgiriki nətijisidin kanaətlinip, tawuzlukka yahxi ixlimigənligini sözləp beriptu. Xundin keyin, ustaz Abdulla wə baxka xagirtlirioqa mündak nəsihət kiptu:

— Xuni əstin qikarmanglarki, mehnətniñ tegi rahət, japa qəkmigüqə həlawət yok!

Karoqu Bilən Tiwip

(Qeqək)

Burun, bir karoqu adəm etkən ikən. U bazardin özige kerəklik nərsilərnı setiwalalaydikən. Lekin, kəzi kərmigənligi üqün, malning yahxi - yaminini pərk etəlməydi-kən. Bir küni, u kəzini sakaytix üqün, bir tiwipni öyigə təkliپ kiptu. Tiwip uning öyi-də turup dawalaxka kirixiptu.

Aridin birnəqqə wakıt ötüp, karoquning kəzi kərələydiqan boptu. U, özi burun al-qan nərsilərgə karap ərwahı uquptu - də, tiwipka esilip:

— Öyümdiki yahxi nərsilərnı eliwelip, orniqə naqarlirini səpləp koyupsən, — dəp rənjiptu.

Tiwip bolsa səmimilik bilən:

— Hıqkandak nəsənggə hiyanət kiloqi.

nim yok. Burun көзүң көрмигәккә yahxi bilән naqarni pәrk etәlmәy, naqar nәrsilәrni eliweripsән, — дәptu.

Kiqik dostlar, bilimsiz kixi axu qar. Qu adәmgә ohxaydu. Bilim bolsa dohturoja ohxaydu, kimki bilimdin bәhri mән bolsa, әkil көzi eqilip dunyani tonuydu wә yahxi yamanni pәrketәlәydu.

Ikki Gijing

(Qoʻqoʻk)

Ötkən zamanda, Saki wə Baki dəydiqan ikki aka - uka ötkən ikən. Ular bir - birini besip qüxidiqan gijinglardin ikən, hər ikisi hərəkəndə ixta özining gepini yoroqlitidikən - də, ahirida həmmidin ziyan tartip olturidikən.

Künlərnin biridə, ular yirək bir xəhərgə səpər kiptu. Qonidiqan yərdə selip yetix üqün Saki bir kigiz, Baki bolsa bir bora eliwalıqan ikən. Ular yol boyi bir - biri bilən gəp talixidikən həmdə on kədəmdə bir hürpiyixidikən. Xundak kilip, kəq bolıqanda bir qonalıquqə yetiptu.

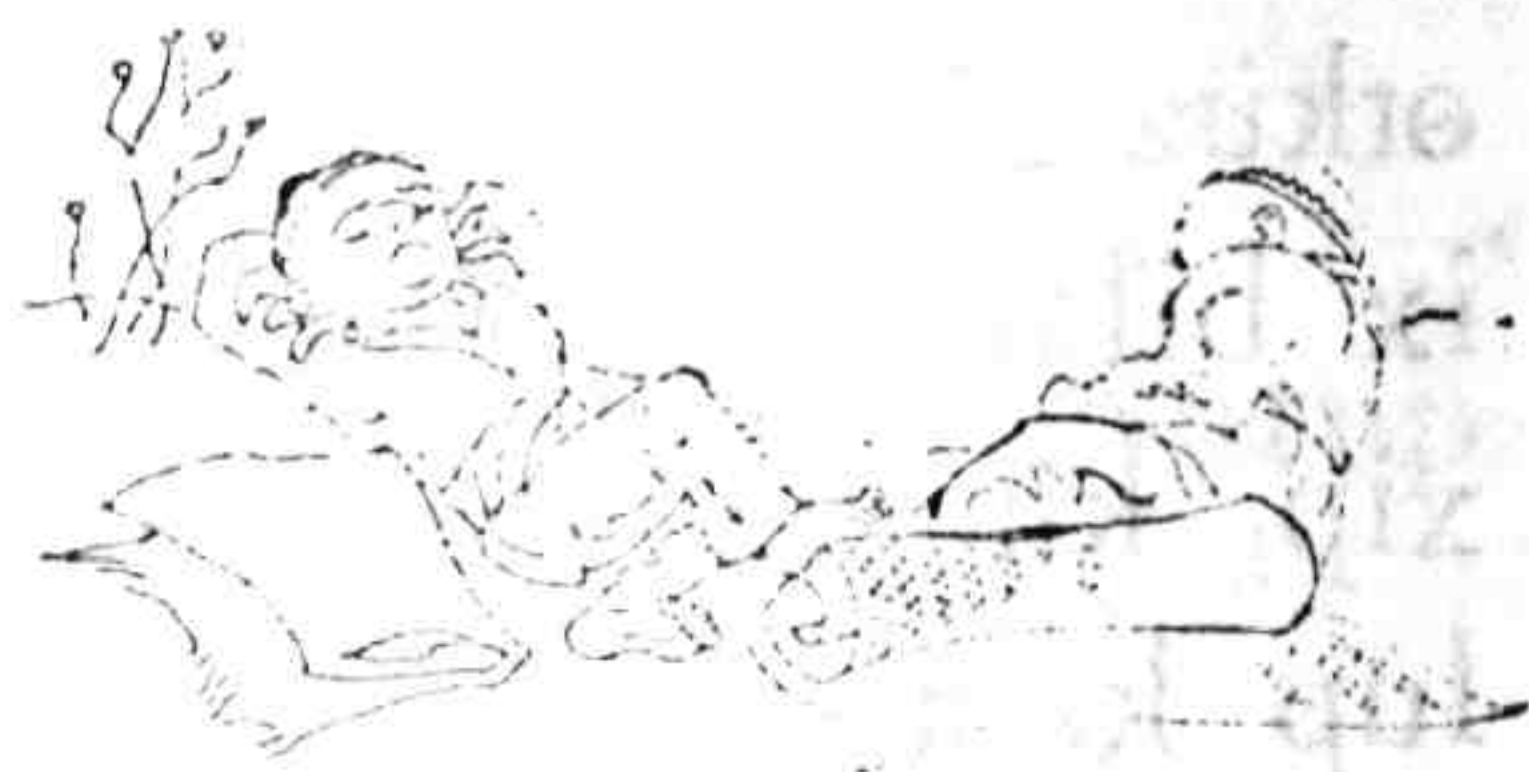
Saki orun təyyarlax üqün tutunup, kigizning üstigə borini saptu - də, Bakiqə:

— Kəl uhlayli! — dəptu.

— Bundak salsang, kattik borida kan-
dakmu uhliqlili bolsun! Borining üstigə ki-
gizni sal, — dəptu Baki Saki saloqan orun-
qa karap.

— Borining üstigə kigizni saloqanda, —
dəptu Saki gijinglik kilip, — kigizning ti-
kəndək yungliri sanqilip janni kiynimam-
du? Mening muxu selixim tooqra.

— Tooqra bolsa
özəng yat, mən yat-
maymən, — Baki
keyidaporunning ye-
nidikidak yərdə huy-
linip yetiwaptu. Buni kərgən Saki tehimu
jili bolup:

— Əmisə sən yatmisang, mənmu yat-
maymənəju! — dəptu də, umu kattik yər-
gə berip yetiptu.

Xundak kilip, hər ikkisi bir obdan orun-
ni taxlap, bir keqə dak yərdə yetip tang
atkuzuptu.

Kəzəynək

(Məsəl)

Bir məripətpərwər adəm bar ikən, u waktini daim kitap okuxka sərp kilix bilən ötküzidikən. U uzun yillardin buyan xuix bilən xuoqullanoqanliktin, kəz nuri ajizlixip, kitapni kəzəynək bilən kəridioqan bolup kəptu.

Bir küni öyidə kitap kərüp oltursa altə yaxliq bir ooqli kirip kəptu . də:

— Dada, manga kəzəynək elip bərgin, mənmu kitapni kəzəynək takap okuy, — dəptu.

Dadisi bu gəpni anglap:

— Nahayiti yahxi diding, sanga qokum bir kəzəynək elip berəy, — dəp wədə kip-tu wə bazardin bir “elipbə” setiwelip ooqliqə beriptu.

— Dada, mən kəzəynək elip bər disəm,

nimə üçün kitab elip kəldingiz? — dəptu bala həyran bolan halda.

— Balilarning kəzəynigi—elipbə. Xu “elipbə” mana mu. Xu. Bu kəzəynək bolmisa hiqkandak kitaptani kərgili, bilimlik adəm bolup qikili bolmaydu. Xu.

nga, mən bu elipbəni elip kəldim, — dəptu dadisi oqlining bexini silap turup.

Müxük Bilən It

(Qəqək)

Qadir Sidik

Burun, bir dihanning bir oqlı bar ikən, u oqlıoğa bəkmü amrak ikən. Bir küni, dihan oqlıoğa bir müxük, bir it, bir kux balisini əpkelip beriptu. Bala bu janiwarlarni bəkmü yahxi kəridikən. Ay - yil ətüp ular qong boptu. Müxük nəhayiti ixqan bolup ət y iqidiki qaxkanlarni koymaydikən. Kux balisi huxhuyloqi bilən qangildap sayrap igisinin kənglini aqidikən. It bolsa hərun ikən, u kəsioqini toyoquzuwelip uhlaydikən, kəsioqi aqsa sət kəwaydikən.

— Ata - anamni bək seşindim, — dəptu bir küni kux balisi balioğa iltimas kəlip, — kərüp kəlixkə ruhsət kəlsingiz.

— Makul, — dəptu bala uningoğa iq aql-

ritip, — özəng yaloquz baramsən?

— Xunqə wakittin buyan siz, müxük, it wə mən billə yaxap kəlduk, xunga tətımız billə barsak.

Bala makul boptu. Tətিলisi yol yürüp, yürgəndimu mol yürüp üq ay digəndə mən-zilgə yetiptu. Quxning ata - anisi ularni kəngüldikidək mehman kiptu. Qaytix aldi-da balisini koyup ketixni balidin ətünüptu wə uningoğa bir hasiyətlik ənggüxtər təkdim kiptu. Bu ənggüxtərni elip yürgən kixining hiqnərsigə həjiti qüxməydikən. Bala ular-ning iltimasini kobul kilip, ikki həmrasi bilən səpərgə atliniptu.

Bala, müxük wə it bir ay yol yürüp bir kudukning yenioğa kəptu wə xu yərdə aram almakqi boluptu. Müxük bilən it ozuk-luk tepix üqün owoğa ketiptu. Bala ularni heli kütüptu, kütüwerip kəzi uykuğa ketip-tu. Aridin uzun ətməy, xikaroğa qikkan bir padixa kuduk bexioğa kelip balini kərüp kaptu wə ənggüxtərni tuydurmay eliwaptu...

Bala oyoqansa əngüxtər yok, u kayoqu-

ruptu. Owdin kaytkan müxük bilən it əhwalni ukup, ularningmu bexi ketiptu.

— Qandak kilimiz? — dəptu bala uh tartip.

It tilini qikirip müxükkə karaptu.

— Oləm kilmang, — dəptu əkillik müxük, — aldi bilən pal eqip bakay.

Müxük ənggüxtərni bir padixaning elip kətkənligini biliptu wə uni elip kəlixkə balidin ruhsət soraptu. Bala razi boptu.

Müxük itni hamra kilip yoloqa qikiptu. Bir xəbərgə baroqanda həxəmətlik bir qong koraoqa kəzi qüxüptu. It korkup koraoqa kirixkə unimaptu. Ahir, müxük əzi yaloquz koraoqa kiritu. Bu padixaning korasi bolup, xu küni uning kizining toyi boluwatkan ikən. Mügük usul oynioqan peti sorunoqa qüxüptu. Buni kerüp oqəzəplən'gən padixa toydin keyin jazalax üqün müxükni solap koyuxka əmir kiptu.

Kaznakka solanoqan müxük bulungda yatsa, bir qaxkan kamardin qikiptu, müxük “kap” kilip uni tutuwaptu.

— Meni koyup bərgin, — dəptu qaxkan yalwurup, — həjitingni rawa kilay.

Müxük padixaning sanduqidin ənggüxtərni elip berixni qaxkandin tələp kiliptu. Qaxkan balilirini əgəxtürüp berip sandukni texip əggüxtərni aptu. də, müxükkə tapxuruptu.

Ətisi, ixik tüwidə paylap turoqan müxük padixa ixikni eqixioqa keqip qikiptu wə it bilən tepixip igisining yenioqa mengiptu. Ular yerim yolda bir dəryaqa duq kəptu wə dəryadin ətüx qarisini izləptu.

— Ənggüxtərni manga bərgin, küqüm axsun, andin seni yüdüp dəryadin ətəy, — dəptu it.

Müxük makul boptu. It müxükni yüdüp suoqa qüxüptu. Dəryaning otturisiqə kəlgəndə korkup kətkən it tilini xundakla qikaroqan ikən, ənggüxtər aqzidin qüxüp ketiptu. Müxük itni əyiyləptu.

— Өткән ix орни-
оҗа кәлмәйду, ке-
тәйли, игимизгә әнг-
гүxtәрни tapalmiduk
disäk bolmidimu? —
dәptu it.

— Yak, — dәptu, mөxөk, — igimizni
aldisäk bolmaydu.

Ular gәp talixip tursa, bir belik dәrya-
din bax qikiriptu. Mөxөk kap kilipla uni
tutuwaloҗan ikән, belik uningoҗa yalwuruptu.

— Makul, seni koyup berәy, — dәptu
mөxөk belikка, — әnggүxtәrimiz suҗa qü-
xüp kәtti, xuni elip bәrsәng.

Belik birla xungoҗup әnggүxtәрни elip
qikiptu.

Mөxөk bilән it әnggүxtәрни balioҗa tapxu-
ruptu wә әhwalni әynән sөzlәp beriptu.
Bala itning korkunqakliҗi wә sәmimiyәt-
sizligi üqün uni әyiplәptu.

Әkillik mөxөk bala bar өydә yaxaptu.
It bolsa koroda turidikән. Xuning bilән it-
ning көnglidә һәsәthorluk kozoҗiliptu - dә,

müxükni közdin yokatmaqçı boptu.

Itning yaman niyitini sezip kaloqan müxük huxyar bolup yürüptu. Bir küni, müxük öydin qikkanda it uningqa etiliptu. Oləzəplən'gən müxükmu itning burnini katik bir morlaptikən, it kangxiqan peti keqiptu. Warang - qurungni anglap öydin yügürüp qikkən bala əhwalni ukup itni baqlap koyuptu, müxükni tehimu ətiwalaptu.

Dot Eyik

(Qəqək)

Məhəmmət Rozi

Eyik balisi nəhayiti əkillik və xək ikən. U hərəkəndək nərsini kərgən həman uning-
oqa kizikix bilən səp selip karaydikən və
uning nimə ikənligini dadisidin soraydikən.

— Dada, dada, awu nimə, — dəp so-
raptu u bir küni bir keyin dərihini kər-
sitip.

— U dərək, — dəp jawap beriptu dadisi
pərwəsizlik bilən.

— U kəndək dərək? — yənə soraptu eyik
balisi.

— U arqa dərihi.

— U nimixka tüz əsməy, kinqəqir əskən?

Ata eyik tehimu
ganggirap, kaptu . də:
— U... u... gəp angli-
mioqqa dadisi uning
belini kayriwətkən, —
dəp jawap beriptu.

Yənə bir küni, eyik balisi dəryaningottu-
risida suni ikkigə bөлüp qohqiyip turoqan
taq əkisini kərsitip:

— Dada, awu nimə? — dəp soraptu. Ata
eyik səp selip karap baksimu uning nimi-
ligini biləlməptu . də:

— U tax, — dəptu.

Eyik balisi taq əkisining münggüzigə
həyran bolup yənə bir soal soray dəp tur-
oqanda, u sudin qikip yügürginiqə ketip
kaptu.

— Dada, dada, — dəp tovlaptu eyik ba-
lisi uning yügürüxigə kizikip, — tax ajayip
tez qapidikən . hə?!

Ata eyik sət puxuldap tilini qaynaptu . də:

— Hə, sudiki taxlar xundak qapidu, —
dəptu.

— Awu nimə? — dəp soraptu eyik balisi yənə bir küni kək asmandiki mamuk. tək ak bulutlarni kərsitip.

Ata eyik kəzlidirini kisip bir həza kari. oqandin keyin:

— U kar, — dəp jawap beriptu.

Eyik balisi dərhal bulutning sudiki ək. sini kərsitip:

— U nimə? — dəp soraptu. Ata eyik əmdi hiqkandak oylap olturmastinla:

— Həy, nimanqə kalwa sən balam, umu kar turmamdu? — dəptu.

Xundak kilip, eyik balisi kərgən nərsiliri hata qüxinip ketiweriptu. Yillar ötüp, ata eyik aləmdin ötüptu. Eyik balisi qong bolup mustəkil turmux kəqürüxkə baxlaptu. Bir küni, u dərya boyioqa kelip karisa beliklar suda üzüp . səkrəp oynawatkidək.

— Ohuy! — dəptu eyik balisi həyajanlinip, — taxning baliliri nimə digən tez qapidu . hə?!

Dərəh xehida olturoqan həpüp bu sözni anglap kakahlap külüp ketiptu . də:

— Hoy, nimə dəwatisən? U taxning baliliri əməs, u belik, — dəptu. Eyik terikip:

— Sən nimini biləting kalwa, u taxning baliliri turmamdu? — dəptu. Həpüptehimu kahlap külüptu wə dəryadiki taxlarni kərsitip:

— Undak bolsa eytip bakkina, awu turoqanlar nimə? — dəptu.

— Awu ak turoqanliri ak mogu, kara turoqanliri kara mogu, qongliri qong mogu, kiqikliri kiqik mogu, — dəptu eyik ikkilənməyla.

Həpüp üqəyliri üzülgiqə külüptu də, uqkiniqə həmmə yakka berip eyikning gəp-lirini baxkilaroqa tarkitiptu. Xuning bilən həmməylən eyikni izləp kelip, uningdin uni buni soriqili baxlaptu. Eyik həmmisigə hata jawap beriptu. Eyikning jawawini anglap ormandiki pütün janiwarlar külüptu. Bəzilər eyikka eqinip, uningoqa səmimi yardım kilip, xəy'ilərnı toqra tonuxni ügitiptu. Birak, u dadisining ügətkənlirini birdin — bir toqra dəp tonup, baxkilarningkini inkar kiptu...

Xuning bilən pütkül ormanda uning nami "dət eyik" bolup kaptu.

Sazəndə Kaoqa

(Qəqək)

Bir ormanlikta nuroqun jan - janiwarlar yaxaydikən. Ularning iqidə kaoqa nəhayitimu usta sazəndə ikən. Jan - janiwarlarning hər - kəndək toy - təkün, məxrəpləri uningsiz etməydikən. Kaoqa bununədin bəkmü kəri - lip barqanseri özini qong tutidiqan bəptu, toy - təkün, məxrəplərdə yəp - iqip yeti - walidikən, bəxkilar yelinip, bir münqə məh - tisa andin bir - ikki pədə saz qelip beridikən. Bu əhwalədin iqi titildiəan torəyay bir künü kaoqioqa:

—Buradər, sening hərmitingni xunqə kili - watsak, kənglimizgə yarixa birər pədə saz qelip bərməyla yetiwaloqining nimisi, — dəptu. Bu sözgə kaoqining bəkmü aqqioqi

kəptu. U kanatlırını kerip gidəyginiqə bo-
qulup sözləptu:

— Kənglüngni
disəmkandakkılsam
bolatti, hilimu qelip
beriwatimənəqu? Ya-
ki əlləy nahxisioqa qe-
lip həmmingni uhli.

tip koyoqandinkeyintohtisamraziboluxamting?!

Kəpqilik kəqining səzigə qəzəpliniptur.
qanda otturiqə tiyin qüxüptu:

— Boldila torəqay, kəqə akamni rənjitip
koymayli yənə, u bolmisa məxrəp kizimay
kəlmamdu?

Kəqə tiyinning səzi bilən tehimu qadi-
yiptu wə: “Him, meningsiz kəndak kilar-
sənkin keni?!” dəp yamanlap mangoqili ko-
puptu. Tiyin bir tərəptin torəqayoqa kayip,
bir tərəptin kəqioqa yelinip, uning pexidin
tutuwaptu. Torəqay yeriloqudək bolup:

— Kəqə adax, sening maharitinggə biz
kayil, birak bilip koyoqinki, sening muzi-
kəngni anglaydioqanlar boləqanliqə üqünla

sən hərmətlik, muzikiliring danglik,— dəptu.

Qaoqa yamanlap ketiptu. Xuning bilən məxrəp buzulup orman timtas bolup kaptu. Tiyin toroqayoqa tənə kilip:

— Məxhür sazəndimiz kətti, əmdi məxrəpni sən kizitkin adax, — dəptu. Bu söz toroqayoqa tolimu hər kəptu. U kandaqla bol-sun saz qelixni üginip qikixka bəl baqlap-tu. Xuningdin etiwarən wakitni qing tutup berilip üginixkə baxlaptu. Qaoqa bolsa bax-kilarning kelip özige yelinixini kütüp öydə yetiptu. Lakin, künlər ətüweriptu, hiqkim kəlməptu. U iqi puxup sazni kolioqa elip qelip bekıptu, birak, anglaydioqan wə dang-laydioqan kixi bolmioqaqka birdəmdə zerikip taxlaptu.

Bir küni, qaoqa zerikip oltursa öygə tiyin kirip kəptu wə kəqtə ətüzülidioqan məxrəp-kə uni təklip kiptu. Qaoqa bolsa ilgirikidək həli yooqanlik bilən:

— Barmaymən! — dəptu.

Tiyin:

— Bering, qaoqa aka, zerikipmu kaloqan.

siz, saz qelip bərsingiz tehi yaxxi, qelip bərgingiz kəlmisə olturup keling, — dəptu. də, ketip qaptu.

Qaoqa tiyin kətkəndin keyin: “Ular muzikamni heli seqinoqan ohxaydu. Yaxxisi barmay turay, ular yolumqa karap kəzliri texilsun, yənə bir əlqi əwətkəndin keyin baray. Həmməylən manga hərmət bildürüp orunliridin turuxsun.....” dəp oylaptu.

Qaoqa tama bilən mana kelə, ənə kelə dəp olturuweriptu. Birak, hiqkim kəlməptu. Ahiri, qaoqining iqi titildap məxrəpkə yol aptu. Kəlgüdək bolsa, kəpqilik toroqayning muzikisiqə usul oynawatkudək. Qaoqa dang ketip turup qaptu. Birdəmdin keyin usul ayaklixip dastihan tartiliptu. Kəpqilik qət.

tə turoqan qaoqini kərüp dərhal dastihanqə təklip kiptu. Toroqay uningqə öz yenidin orun beriptu. Qaoqa kəngli-də: “Kasapət, yaman

əməs qalidiqan bop kaptu, kaqanlardin beri üginiwaldikinə? Lekin, manga yət. migi heli gəp, uning bilən bir bəslixip te. hi ham sazəndə ikənligini kəpqilikke tonutup koymaymu?" dəp oylaptu. Tamaktin keyin kaqə sazni əzlügidin kəliqə elip saz. laptu. Kəpqilik jimjit olturup dikket bop. tu. Birak, kaqə kaysila pədige qalsa kolli. ri hiq yürüxmigüdək, uning üstigə pədilər. ni hata besip yekimsiz awazlarni qikiriptu. Xuning bilən angliqulqilarning dikkiti bu. zulup, kaqə özini koyididiqan jay tapalmay kaptu. U kəpqilikning yelinixini tama ki. lip məxk kilixni taxlap koyuqanliqi üqün torqay bilən bəslixixning hazırqə mümkün əməsligini his kiptu - də, ilajisiz sazni tor. qayoqə beriptu. Torqay xoh wə yekimlik pədilərgə qelip kəpqilikning kənglini xat kiliwatkada kaqə biaram bolup asta sirtka qikiptu - də, kəqip ketiptu.

It Bilən Qəjə Horaz

(Məsəl)

Əhət Haxim

Bəngwax bir qəjə horaz bar ikən. U da im dostliri bilən billə danlimay, əzi yalquz bexi kayoqan, puti tayoqan tərəplərgə ketip qalidikən. Xunga dostliri uningoq:

— Yaman adətni qikiriwalding, ətrapta tohu yəydioqan itlar bar, bir küni seni yəp koymisun, pəhəs bol! — dəp nəsihət kiptu.

Lekin bu nəsihət uning u kulioqidin kipping, bu kulioqidin qikip ketiptu, yənila bəngwaxlioqini taxlimaptu. Uzun etməy, bir küni aqkəz bir serik it uni tutuwaptu.

— Hoymu kolumoqə qüxtünga! — dəptu it xəlgiyini ekitip, — tohu gəxi yigim kelip oləy digən idim.....

— Hərmətlik təhsir, rəhim kilsila, —
dəp yalwuruxka baxlaptu qəjə horaz dir .
dir titrəp, — əmürwayət hizmətliridə bo-
lay, meni yəwətmisilə!

— Hım, kəndak hizmət kilməkqisən?

— Mən əzəldin sili bilən dost bolux
arzusida idim. Mana bugün pəyti kəptu,
ikkimiz dost bolayli, mən siligə kün arilap
birdin qəjə tutup berəy.

— Meni koldurlatma! — dəptu it ixən-
məy, — sən kəndak kilip qəjə tutup be-
rələysən?

— Təhsir, manga ixənsilə, buningəja ama-
lim bar.

It: “Bumu bolidi.
qan gəp ikən, keni
sinapkörməmdimən”
dəp oylaptu . də, bir-
dinla rəhimdillik ki-
yapətkə kirip:

— Bolidu, ləwzingdə turoqin, ikki . üq
kündə birdin qəjə tutup berisən. Xundak kil-
sang mənmu sən bilən əmürlük dost boli.

mən, hərgiz hiyanət kilməymən, — dəptu.

— Qokum ləwzimdə turimən!

It qəjə horazni koyup beriptu. Xu kün-
din baxlap qəjə horaz öz dostlirini aldax-
ka baxlaptu.

— Jür, awu yərdə kurut, kongoquz bək
kəp ikən, danmu bar ikən, — dəptu təjri-
bisiz qəjilərnı aldap qəjə horaz.

Uningoqa əgəxkən qəjə qatqallıqning ye-
nioqa kəlgəndə, müküp yatqan it etilip qi-
kidikən də, uni “kap” kilip tutuwelip yə-
wetidikən wə:

— Dunyada seningdək sadik dostni uq-
ratmioqanmən! — dəp qəjə horazni mahtap
koyidikən.

Xundak kilip, qəjə horaz bir munqə
dostlirining jenioqa zamin boptu. Künlər
ötüptu, uning yaman ixlirini baxka tohular
sezıp kaptu wə bu ixni uningdin sürüxtü-
rüptu, ləkin u ikrar kilməptu Yaxanoqan bir
tohu uningoqa nəsihət kilip mundak dəptu:

— Öz dostliridin yüz ərıgüqi hərgiz
yahxi kün kərməydu. Esingdə bolsun, ittin

wapa kəlməydu!

Xu kündin baxlap qəjə horazğa dostliri guman bilən karaydıqan bolup qaptu. U hər kanqə xirin . xekər sözlərni kilsimu dostliri uningğa əgəxməptu. Xunga birnəqqə kün. lərgiqə itka qəjə tutup berəlməptu.

Bir küni aqliktin üqəyliri tartixip kət. kən it qəjə horazning yənə yaloquz keli. watkanlıqini kərüptu . də, pəylini buzup:

— Yənə kuruk keliwatisənoqu! — dəp wakiraptu.

— Əmdi sənmu insap kiləin, dostum, — dəptu qəjə horaz yelinip, — xu qakkiqə sanga heli kəp qəjə tutup bərdim, “yaləqan. qining kuyruqi bir tutam” digəndək, əmdi qəjilərmu manga aldanmaydıqan bolup kaldı. Meningqə, sən əmdi qəjə yəydıqan əski aditingni əzgərtsəng kandak?

— Itning öz aditini əzgərtkinini sən ka. qan kərgən? — dəp wakiraptu it.

— Qəjə bolmisa kandak kilimiz?

— Nimixka bolmaydikən, sən qəjə əməs. mu?

— Dostum, nimə dəwatisən? — dəptu qəjə horaz qəqüp ketip, — ikkimiz ɵmür. lük dost ɵməsmu? Hiyanət kilmaymən digən wədəngni esingdin qikirip koyma.....

— Ahmak! —dəp wakiraptu it ɵləzəp bilən, — kosiɵim aqkanda ɵskatidu di. misəm, sən bilən dost bolattimmu?!

Qəjə horazning kɵzliri qəkqiyip ketiptu. U pəkət wəhxi itning aɵziɵa qikkandin ke. yinla, itning haman itliɵini kilidioɵanliɵioɵa ixiniptu.

Orunduk

(Məsəl)

Ablimit Məhəmmidi

Maymun bir küni orunduk yasaxni ügən-məkqi boptu. U ming bir japada orundukni yasap qikiptu - yu, lekin ikki putini hata ornitip koyuptu. Yasioqan orunduqining kandakrak bolqanliqini biləlməy turoqanda tülkə yetip kəptu. Maymun nahayiti kəmtərlik bilən tülkidin soraptu:

— Tülkə aka, mən yasioqan orunduk kandakrak boptu, hata jayliri bolsa kərsitip bərsingiz, tüzitiwalsam.

— Karamət yahxi boptu, — dəp mahtap ketiptu tülkə aqzi - aqzioqa təgməy, — bək qiraylik yasiliptu.

Tülkə sözini tügitip ketip kəptu. U bir-

dəmdin keyin eyik, əkə wə toxkanlarni baxlap kelip, maymunəyə yənə yasioqan orunduoqini kərsitixni wə üstidə olturup bekixini eytiptu. Maymun hoxallioqida orunduoqini ularəyə kərsitiptu wə xundakla olturup-tikən, orunduk ərülüp ketip ongdisioqə qüxüptu . də, kəpqilikning külkisigə kaptu. Buni kərgən tülkə kakahlap külüp ketip, mazak kiloqan halda sözləptu:

— Muxundakmu orunduk yasioqan barmu, həy kalwa! Əkə paltini, tülkə akangning yasioqinini kər! — dəptu . də, paltini elip hata ornitiloqan orunduk putini tüzəp koyupla üstigə qikip olturuwaptu həmdə özining hünərdə kaltis ikənligini kəz - kəz

kiloqili turuptu. Maymun bir qəttə turup: “Bu kasapət tülkə bayatin beri orunduk putining hata ornitilip kaloqanlioqini bilip turup ni-

mixka manga eytmioqandu?” dəptu öz - öz-

igə. Xundin beri, u ix kiloqanda, mingə
ixlitip, nahayiti inqikilik bilən ixləydiyən
boptu.

Kiqik dostlar: Biz hərgizmu hiliğər tül-
kidək bolmaslıqımız lazım. Sawakdaxliri-
mizda hatalıq - kəmçiliklər kərülidikən, wak-
tida kərsitip beriximiz, özara səmimilik bi-
lən üginiximiz, yardım beriximiz, yetəkli-
ximiz lazım.

Höpüp Nimixka Sesik

(Məsəl)

Abdurahman Əbəy

Burun höpüp bilən yawa ədək bir qar-
da billə yaxaydikən. Ədək bək sadda, hö-
püp nahayiti qeqən ikən. Höpüp birdəm
ərləp, birdəm pəsləp, yangza qikirip uqa-
laydikən; yərdimu həm taklap, həm yor-
qilap mangalaydikən; dərəhlərgə konuwelip
qiraylik sayriyalaydikən; baxkilar bilən
uruxup kalsa tumxuqi bilən qokulap, tajisi
bilən üsələydikən. Ədək bolsa pəkət ikki
yakka ioqanglap mengixtin baxkini bilməy-
dikən. Xunga höpüp uni “kolidin ix kəl-
məydiqan əhmək” dəp kəzgə ilmaydikən.

Ədək höpüpning maharitini üginiwelixni
bək arzu kilidikən, ləkin höpüp kizoqan-
qukluk kilip ügitip koymaydikən. Uning

üstigə ətidin kəqkiqə ədəkkə ix buyrup, əzi qiraylik yasiniwelip uyaktin - buyakka laqaylap yüridikən.

Künlərnin biridə həpüpning qongqiliqi ədəkning jenidin ətüptu - də, ɔarni taxlap qikip ketiptu. U üq yiləiqə ormanlik, taoɔ, dəryalarni kezip yürüp nuroqun maharətlərnü üginiwaptu. Bir küni ədək həpüpni yoklap ɔaroɔa kəptu.

— Nəqqə wakittin beri nələrdə laqaylap yürdüng? — dəp soraptu həpüp haka-wurluk bilən.

— Qurukluktimu, sudimu yaxiyalaydi-ɔan, kəktimu uqalaydioɔan wə yərdimu mangalaydioɔan maharətni üginip kəldim,— dəptu ədək.

Bu gəp həpüpning ɔidiɔini kəltürüptu - də, zərdə bilən:

— Yoɔan gəp kilma, sən eytkənlarni mən kəzümnü yumup turup kilalaymən. Qəni, bolmisa bəslixip bakamduk? — dəptu.

Ular aldi bilən suda maharət kərsətməkqi boptu. Ədək dəryaoɔa səkrəp qüxkən

ikən, həpüpmu uni dorap suoşa səkrəptu - də, qöküp ketiptu, u palaklap yürüp ming təsliklə kiroqakka qikiwaptu. Ədək bolsa nahayiti tez üzüp dəryaning u ketioşa ötüp, yənə bu ketioşa kaytip kəptu. Ədəkning utuwelixa həpüpkə bək hər kəptu, ləkin kayil bolmaptu.

İkkinqi ketim, ular yirakka uquxup bakmaqqa boptu. Həpüp: "Bu ketim qokum utuwalimən" dəp oylaptu - də, bar küqi bilən tez uquptu. Dərwəkə, u birdəmdila ədəktin yigirmə - ottuz metir uzap ketiptu wə kərəngligən halda kəynigə karap ədəkni:

— Əmdi, kəzümni yumup uqsammu sən manga yetəlməysən! — dəp məs'hirə kiptu.

Xuning bilən u kəzini məhkəm yumuwelip, birdəm igizləp, birdəm pəsləp, posun qikirip uquptikən, tosattinla bir əski tamoşa üsüwelip, tamning yenidiki tərəthanioşa qüxüp ketiptu. Ədək bolsa lərzən kənat kekip uqup ötüp ketiptu.

Həpüp tamoqa kattik üsüwaloqanlıqı üqün,
xundin buyan tumxuqı əgmək, tajisi kətur
bolup kəloqan ikən. Rənggi xunqə qiraylik
bolsimu, əmma tərəthanoqa qəkup kətkəq-
kə, teni sesik purap, yenioqa kəlgili bol-
maydikən.

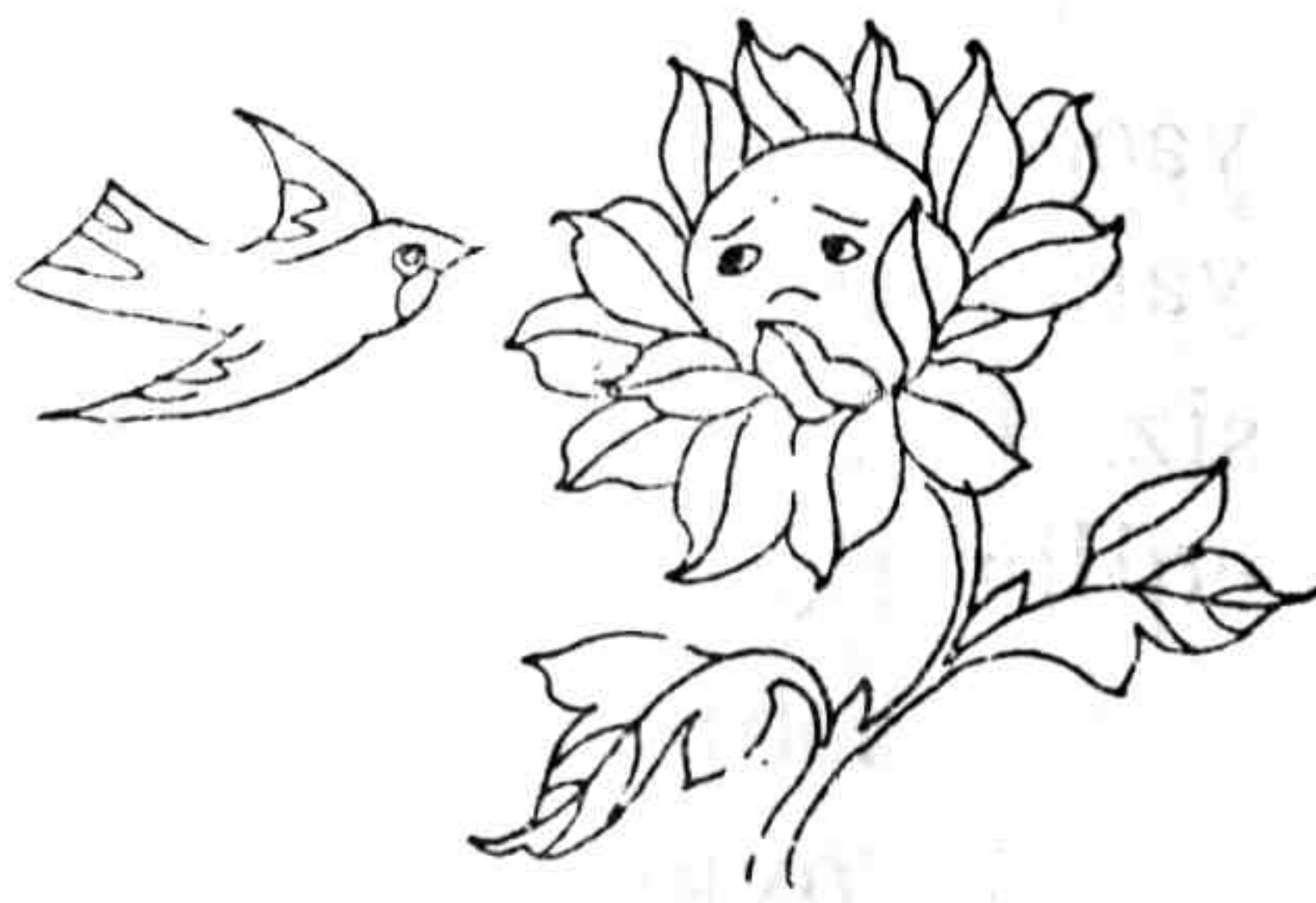

Gülning Yahxi Dosti

(Qəqək)

Gülning dostini biləmsiz? Gül burun nuroqun dostliridin həsrət qəkkən idi, əmma, ahiri bir yahxi dostka erixti!

Gül sübhü məzgildə bir yekimlik nahxini anglap porəkləp eqildi. U külüp jahanoja bakkanda, jahan xərkətin kətirilgən xəpək nurida huddi özige ohxax kizillikka pürkən'gən idi. Olukirap uqkan səlkin xamal uning mənqini söyüp, hox puraklrini yiraklaroja elip ketətti. Bəkkidə əskən miwə dərəhliri yapraklrini xildirlitip uning

porəkləp eqiloqanliqini alkixlaytti. Həlikə yekimlik nahxini eytkən kimdu? U hər tərəpkə təlmürüp kariwidi, bir tüp alma dərihining əng üstünki xehioqə kunuwelip sayrawatқан bulbulni kərđi. Uning nahxisi kəndək yekimlik - hə! Bulbul tün boyi gülning eqilixini təkəzzalik bilən kütti. Əmdi xahtin - xahqə səkrəp gülning yenioqə tezrak kəlsikən!

Gül uning öz xehioqə kunup turup qangildap bir nahxa eytixioqə humar idi. Əmma, bulbul uning yenioqə kəlmidi. U tün boyi uyquqə takabil turup kəlgən bol-simu, tang aldidiki xirin uyqu uni mügəditip, uhlitip koydi.....

Ah! Gül həsrət qəkti, u özini bu dun-yaqə bulbulning nahxisini anglax üqünla yaraloqan dəp oylaytti. Birək, bulbul iradisiz. U tün boyi kirpik kakmay, gül taza eqiliwatқан qaoqda uhlap kəldi.

Siz xəbnəməni biləmsiz! Gül hər səhər bulbul uyquqə qəkkəndə həsrət qekidu. Ənə xu qaoqda uning kip - kızıl zinaklıri.

da xəbnəm pəyda bolidu. Xəbnəm — gül-
ning көz yexi!

Kuyax көtirilgili heli boldi, baqwan bo-
way bir top balilaroqa bulbul bilən gülning
dostluqi haqqida qeqək eytiwatidu.

“Jenim bowa, boldi qeqigingni eytmay
koy, mən bulbul bilən dost əməs. U ira-
disiz”. Boynini kisip həsrət qekiwatқан gül
ənə xundak piqirlaytti.

Gülning zinakliri kixixti həm yüzining
kimirlawatқанliqini səzdi. U xürkünüp be-
xini көtərdi wə məngzida bir tüklük көk
kurutning əmiləp yürgənligini көrdi. Ah!
Sənmiding iplas! Tüklük көk kurut - gül-
ning düxmini. U gülning bərgilirini kır-
kip, həsnini sulaxturup koyidu. Gül kattik
bir silkindi - də, uni öz üstidin domilitip
taxlidi.

Uni yənə kayoqu basti. Əmma u bir nər-
sining ətrapida pərwana bolup ayliniwat-
қанliqini sezətti. Bir azdin keyin uning

məngzigə yenik
bir nərsə kon-
di - də, söyüx-
kə baxlidi və
yekimlik piqir-
lidi: "İh gülüm!

Biləmsən, mən
seni kanqə zaman küttüm! Ahiri eqilding,
sən mening əng yəkin dostum, əmdi
ikkimiz ayrilmaı billə oynaymız!"

Gül ittik bəxini kətərdi. Uning aldidə
rənggə - rəng tonluk güzəl bir kepinək
turatti.

— Kepinək, sən rast mening bilən dost
boləmsən? — Gül aldirap soridi.

— Mən sening dostung, — kepinək
bayiki gəpləni yənə təkrarlaxkə baxlidi və
gülning ləwlirini xoraytti.

Ular dost boldi. Əmma, gül uningoıa al-
dandi. Kepinək xəhsiyətqi idi. U gülning
xirnisini xorap, öz kənglini hox kildi...

Gül yənə həsrət qəkti. U nimə üqün
eqildi, əmdi tozup kətsə həyat xuning bilən

ahirlixi hamdu? Yak, u yaxixi kerək, əhmi-yətlik yaxixi kerək!

Kepinək yənə uqup kəldi. U yənila: “Mən sening pərwaning dəytti...” Əmma gül uni awalkidək qarxi almidi. U Əmdi tətür ərülüp yərgə kariwal-di. Dəl xu qaoqda bir top balilar yügrüxüp kelip kepinəkni kooqlap oynaxqa baxlidi. Gül bolsa ularoqa karap: “Balilar kooqlanglar, u wapasiz, uni bu baqdin kooqlap qikiringlar!” dəp piqirlaytti.

Əmma gülning bəhti kəldi.

U boynini kisip kayoqurup olturoqanda bir nərsə yekimlik nahxisini eytip, uning ətrapida aylinixqa baxlidi.

Ah, hiliki wapasiz kepinək yənə kəldi-mu nimə? Gül səskən'gən halda bexini it-tik kətirip qaridi. U kepinək əməs, aliqipar tonluk, burutluk, qiraylik bir nərsə idi.

— Sən kim bolisən? — Gül uningdin soridi.

— Mən boqun^①.

① Boqun — həsəl hərisining balisi.

Gül ərilipla uningə kəynini kiliwaldi.

— Biz dost bolsak, — didi boqun.

— Yak, mən dost bolmaymən?

— Yaloquzluk zerikixlik əməsmu?

Gül jawap kayturmidi.

— Biz dost bolup, əhmiyyətlik bir ix kilayli, — didi boqun. Gül kəynigə ittik ərüldi.

— Qandak əhmiyyətlik ix?

— Baqwən boway kəp əjri kilip seni terip ətürdi. Mangimu bu güzəl baqdin orunbərđi, — didi boqun, — biz.

mu əjrimizning miwisini uningə soqə kilmaymizmu?

Gül boqunning təklwigə kizikip kaldi.

— Nimini soqə kilimiz?

— Sən xirnəngni kəpləp qikar, mən uningdin tatlik bir nərsə yasay, biz baqwən bowayoqə həsəl təkdin kilayli!

Ular yahxi əkil tapkanliqidin xatlinip,

jiddi ixka kirixti.

Gül xirnə ixləydu, boqun bolsa xirnidin
həsəl qikiridu, ularning künliri aldirax,
ular özliri üqün əməs, bəlki insanlar üqün
ixləytti. Ənə, xundin buyan baqwən boway
balilaroqa gül bilən boqunning dostliqi wə
həsəl həkkidiki yengi - yengi qəqəklərni
eytip bərdi.

Kiqik Kəlioqə Qüxəndi

(Qəqək)

Ənwər Olulam

Bir küni kiqik kəlioqə anisiqə:
— Mən kəlgüsidə bir məjizə yaritay
dəymən, — dəptu.

— Qandək məjizə? — dəp soraptu anisi.

— Pütün iklim kərüp bəkmioqan əjayip
bir imarət salmaqimən.

— Nəhayiti obdan, balam, tirixip ügən-
gin!

Xuningdin baxlap
kiqik kəlioqə bina-
karlığa dair kitap-
larni tətqiq kilixkə
baxlaptu. Hər küni
ətigəndin kəqkiqə-
kitapka qarap olturu.

weriptu. Bir küni:

— Balam sirtka qikip sap hawa yigin, däm elixmu muhim ix, — dæptu ana kaloqaq.

— Hawa yiyixkə nədə wakit! — dæptu kiqik kaloqaq kanatlırini silkip koyup, — hazır kiliwatkan iximning aldida däm elix hiqbir muhim əməs.

— Yak, undak diyixkə bolmaydu.....

— Mən ajayip bir möjizə yaritimən digəndə, siz manga, tirixip ügən digən idingiz. Əmdi däm al dəysiz.

— Balam, — dæptu anisi köyünüp, — uluq ixlarni kilix üqün tən saqlamlıq kerək. Däm elixni muwapik orunlaxturmisang sening üginixing igiri basmaydu. Əzəngning hazırki turkingoqa bir qarap bakkin.

Kiqik kaloqaq əynəkkə qarap oruklap kətkənligini kərüptu wə mingisining kattıq aqriwatkanlıqini sezip, anisi eytkən sözning tooqra ikənligini qüxiniptu.

Qeqilangoʻluluk

(Qoʻqak)

Ablot Məhəmmət

Tursun oyoqini saʼtkə karioqanda məktəpkə mangidioʻan wakıt bolup kaloʻan idi. U dərri kiyinməkqi boldi, birak ya paypiʻini, ya ayioʻini, ya kəynigini tapalmay intayin tit - tit bolup kətti.

— Kəynigim keni? — dəp wakiridi Tursun terikip.

— Üstəlning astidimən, ahxam sən meni xu yərgə taxliwətkən əməsmu? — dəp jawap bərdi kəynək.

— Paypaklirim nədə?

— Sən ahxam meni taxliwətkən yərdə — kitap jazisida turuptimən! — dəp wakiridi paypak.

— Bətinkəm keni?

— Mən bu yərdə! — ixkapning astidin awaz kəldi. Bu Tursunning ong putioğa ki-yidioğan bətinkisi idi. Bətinkisinin yənə bir parisi ün qikarmidi, u ixikning arkisida idi.

Ahiri, Tursun ki-yinip bolup saətkə karisa allikağan 1 - saətlük dərstin qüxi-
dioğan wakit bolğan idi.

Bərə

(Qəqək)

Mutəllip Paltaji

Bir küni, qəp qepiwatқан bir boway yol boyidiki terək sayisida qüxlük tamioqini yəp olturoqan ikən, uning aldidiki ormandin bir bərə qikiptu - də:

— Həy boway, nimə yəwatısən? — dəp soraptu.

— Nan bilən həsəl yəwatimən, — dəptu boway.

— Mangimu azrak bərsəng, yəp kərsəm.

Boway bir burda nanoqa həsəl sürkəp bərigə beriptu. Yumxak nan bərigə bək terip ketiptu. U:

— Mənmü nan yiyixni bək yahxi kəri. mən, ləkin uni kəndək təyyarlıxni bilməy. mən, — dəptu.

Boway borigə nan
təyyarlaxning jərya-
nini yər həydəx,
boqday terix, suqi-
rix, sokux katarlik-
lardin tartip, taki
tonuxoqa nan yekip

pixuroqanoqa kədər boloqan ixlarning həm-
misini qüxəndürüptu. Bərə birdəm oy-
linip turuptu - də, bexini qaykap:

— Way - wuy, bu bəkmü kəp həm eqir
ix ikən. Əng yaxxisi, sən manga kəndak
kilip təyyar nanoqa igə boluxni ügitip qoy-
sang, — dəptu.

Boway borigə ormannıng nerisidiki taq-
ni kərsitip mündak dəptu:

— Təyyar nanoqa igə bolmak asan ix
əməs. Uningdin kərə gəx yiyixning qəmi-
ni kil. Ənə, awu takka qiqsang, u yərdə
taq tekisi kəp. Sən ularning arisidin semiz-
rək bir tekini tallap yigin.

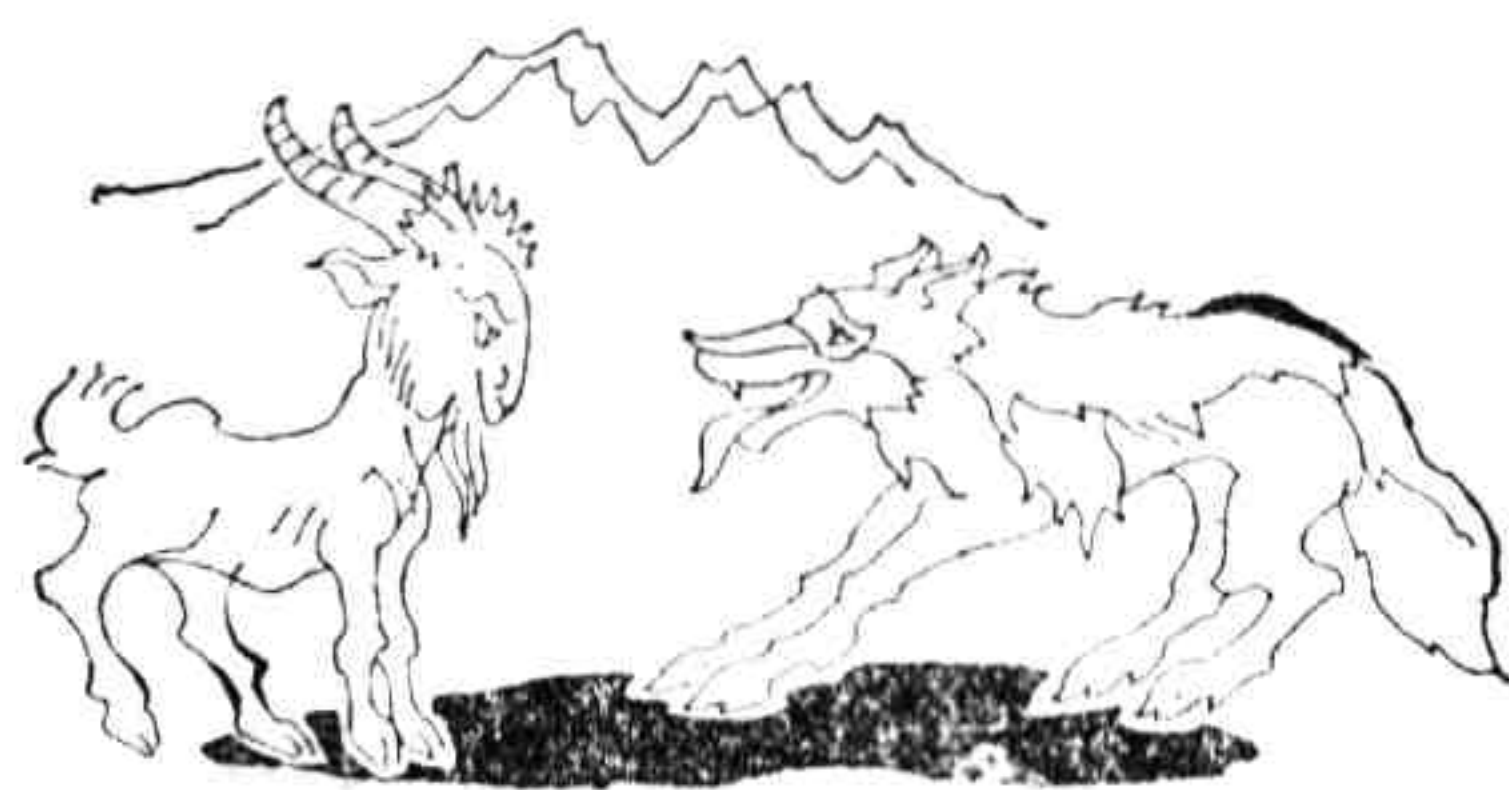
Bərə aldirap - tenəp takka qikiptu - də,
semiz bir tekini kərüptu.

— Həbbəlli, buningdinmu semiz gəx nədə bolsun! — dəptu bərə aqzidin xül-gəylirini ekitip wə tekigə karap sözləptu, — mən seni yəymən, sən karxilik kilmioqin!

— Sanga karxilik kilip nimə payda alimən? — dəptu tekə, — birak, sən meni parqilaymən dəp awarə bolup kalarsənmi-kin dəp ənsirəymən. Əng yahxisi, sən awu taxka yəlinip, putliringni tirəp, aqzingni eqip turoqin, mən yügürüp kəlgən petim aqzingoqa kirip ketəy.

Taq tekisining gepi bərigə yekip kaptu. U aqzini eqip putlirini yərgə məhkəm tirəp turuptu. Tekə yügürüp kelip, uzun həm tom münggüzliri bilən bərini xunqilik kattik üsüptiki, bərə huxsizlinip yikilip kaptu.

Bir qaqlada bərə huxioqa kəptu. Ət-
rapka karisa hiq-
nərsə kərünməptu.
U öz - özigə:

— Mən əkini yidimmu, yimidimmu?
Hə, uning kərünmiginigə karioqanda, yigən ohxaymən! — dəptu.

Ikki Høküz

(Qəqək)

Bir bay uzaktin beri bekip keliwatkan ikki høküzini bazarqa elip beriptu - də, birini bir dihanqa, yənə birsini bir sodigərgə setiptu.

Dihan xu kündin baxlap setiwaloqan høküzni dihanqilikning eqir - yənggil ixloriqqa saptu: Yər həydəptu, sərəm saptu, hərwiqa koxuptu, kiskisi birdəm bikar koymaptu.

Sodigərning kolioqa qüxkən høküz bolsa keqə - kündüz karangoqu, zəy - qilə kotandin qikmay bikar yəp yetiptu.

Aridin birkanqə yil etkəndin keyin, bu ikki høküz bir yərdə uqrixip kaptu Sodigərning høküzi dihanning høküzining səm-

rip - tikilip, tükliri parkirap kətkənligini
kөрүp һəyran қaptu.

— Adax, sən nimanqə səmrip, parkirap
kəting? Mən nimixқа oruk - өləmən һal-
оја qүxүp қaldim? — dəp soraptu sodi-
gərning һөküzi.

Dihanning һөküzi uningoја mundak ja-
wap beriptu:

— Bu һalətkə ye-
tixim, özəmnin ix-
qanlıqimdin boldi.

Ix - һərkətni көp
қiloјanda, ozuklukni
көp yəydioјan boli.

dikən, yigən ozuklukmu obdan singip, tən'gə
kuwwət beri dikən. Əgər mənmu қotandin қik-
may bikar yatқан bolsam, sanga ohxax zə-
iplixip kətkən bolar idim.

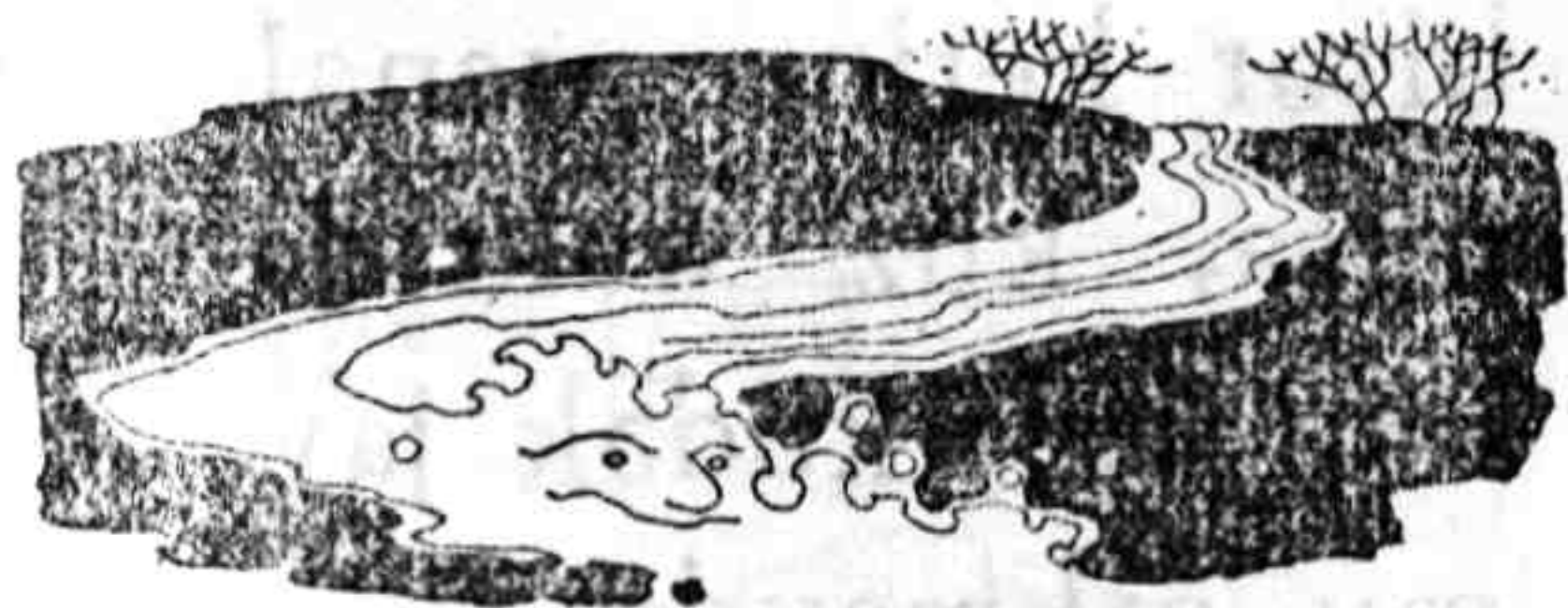
Üq Məsəl

İminjan

Ekin Su Wə Əstəng

Xildirlap ekiwatkan su əstənggə aqqıqlinip:

— Ləniti əstəng, sən meni boqup koydung. Sən bolmioqan bolsang, mən kanqə ərkin akkan bolatim! — dəptu.

— Əgər mən sanga yol baxlap bərmisəm,—dəptu əstəng təmkinlik bilən, — sən öz məylingqə nəmu . nə qaqsang, nixanlıqan yeringgə kandakmu yetip baralaysən? Sən öz məylingqə aksang, rolingni jari kildurux uyakta tursun, özəngnimu həlak kilisən.

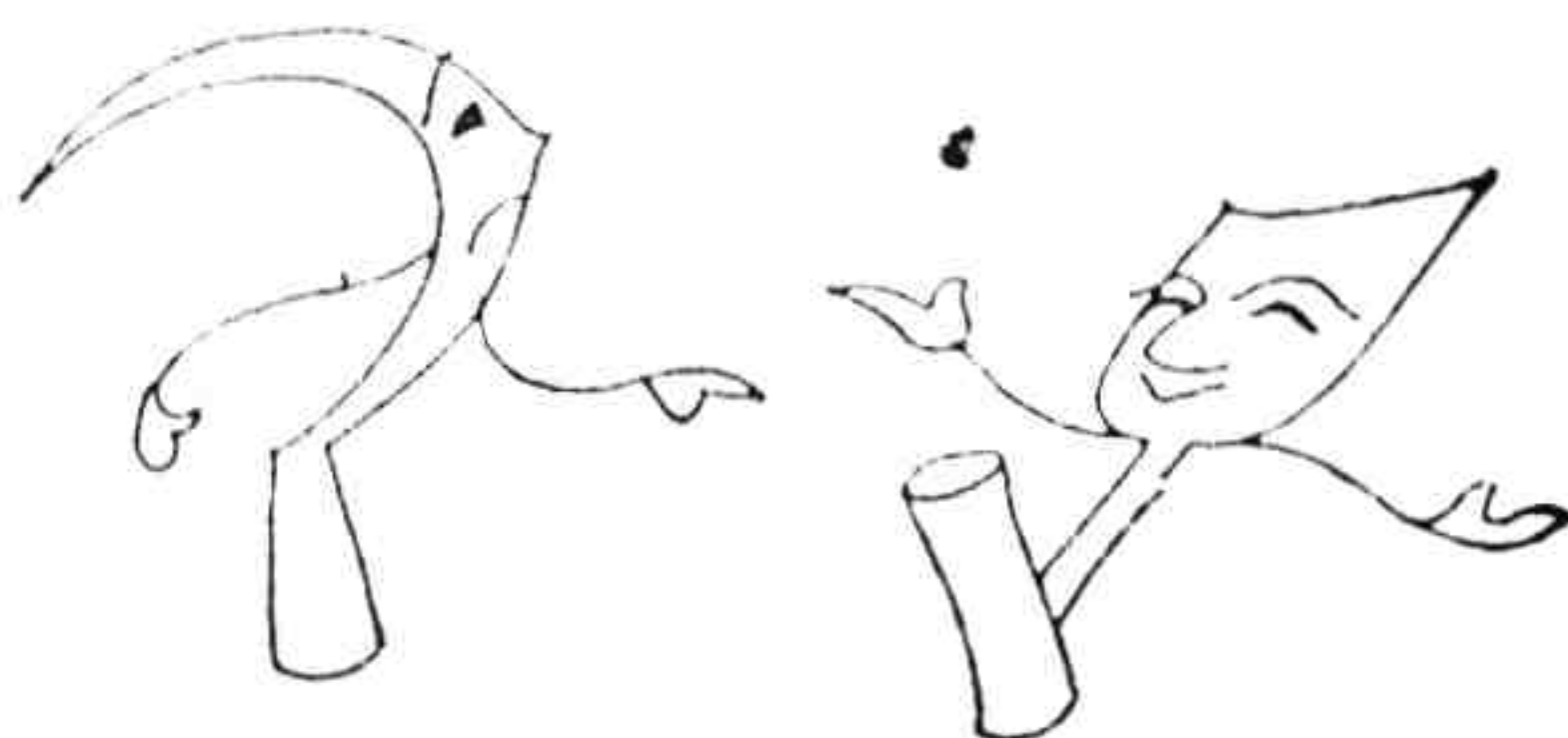
Otiqıuq Wə Oqak

Oqak əmdila omidin kaytip kəlgəqkə, özini qong tutup, əzi bilən bir bulungda turoqan otiqıuqqa karap mahtiniptu:

— Kara, mening paydam nimə digən jik! Adəmlər altundək buqdaylarni manga tayi-nip yioqiwalidu. Sən bolsang hiq ixka ya-rimaysən.

Otiqıuq oqakning sözini eşir almay:

— Axliq teriydi-
qan wakitta, yər
birər ketim qanal-
misa, küz waktida
seni ixlətküdək jay-
mu qikmaydu, — dəptu.

Oqak otiqıuqning bu sözini anglap jim bolup kaptu.

Bir Parqə Ham Hix

Hix bixuridiqan ixqi ham hixlarni bir - birləp humdanəqa tiziptu. Bir parqə ham

hix özining otta köydürüldioqanliqini ukup, korkup titrəp ketiptu. Yenidiki hixlar uningqa təsəlli berip:

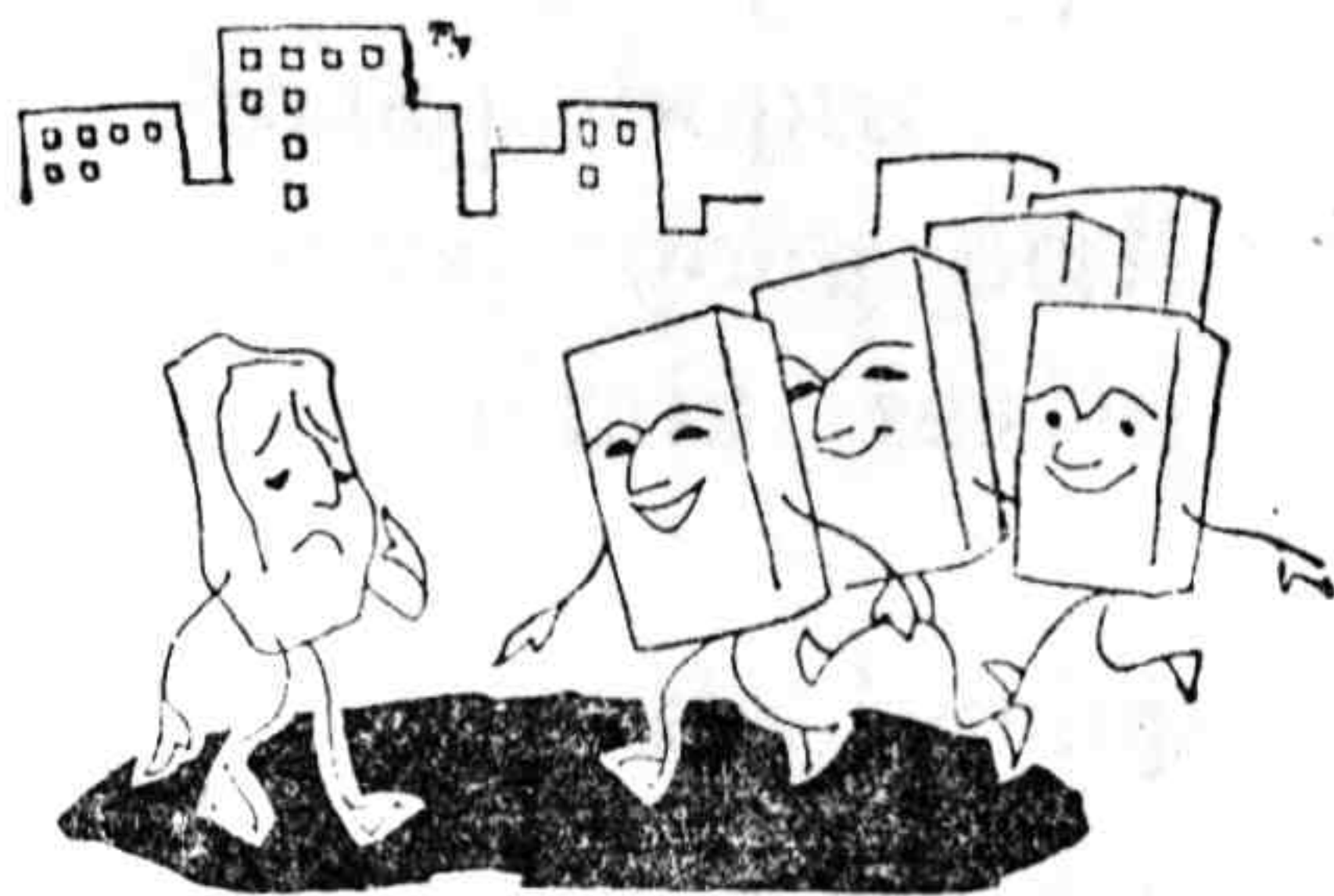
— Buradər, korkmioqin, bu nahayiti təstə tepilidioqan yahxi pursət, biz bu ketim qenikkandin keyin qong ixlarqa yaraymiz, — dəptu.

Ham hix həmrəlirining bu sözini yakturmaptu. U uyan karap, buyan karap, ahir bir dəwə samanning iqigə müküwaptu.

Xundak kilip, ham hix bu ketim humdandin kutulup kaptu. Bir məzgil ötkəndin keyin, u pixxik hixlar katarioqa kelip yənə koxuluwaptu.

Uzun etməy, ixqilar bu hixlarni yətkiməkqi boluptu. Bir ixqi ularning arisida turoqan ham hixni kərüp kaptu.

də, unibir tərəpkə qөрüwetiptu. Ham hix öz həmrəlirining hoxal-horam halda ix ərniqə ketiwatқанliqini kərüp kattik puxayman kip-

tu. Əmma, orniqa kəlməptu.

Xundak kilip, ham hix yaloquz kaptu
həmdə yamoqur yakkanqə özgirip, ahir bir
qanggal topiqa aylinip kaptu.

“Səwəp Kilsang Siwəttə Su Tohtaydu”

(Məsəl)

Obulkasim Tohti

Kədimki zamanda, bir boway bolup, uning ikki oqli bar ikən. Bu balilar kiqidila anisidin yitim kelip, dadisining kolida qong boptu. Künlarning biridə boway eqir kesəl bolup orun tutup yetip kaptu wə baliliriqə wəsiyət kilmakqi boptu.

— Balam, — dəptu boway qong oqliqə siwətni kərsitip, — qeligimiz texilip kaptu, siwəttə su əkirgin.

Qong oqli siwətni kətirip erik boyiqə qikiptu. Lekin hərkanqə kilipmu siwəttə su tohtitalmay bexini təwən saloqan halda eygə kaytip kriptu.

Boway kikiq oqliqimu bu ixni buyrup.

tu. Bu bala bir palas parqisini siwætning iqigə saptu - də, erik boyioqa qikiptu. U azrak samanni topioqa arilaxturup kakil lay etiptu wə siwætning təxüklirini suwaptu, andin su aptikən, siwəttə lipmu - lip su toluptu. U siwætni kətirip əygə kirgən ikən, dadisi uning əkil - parasitigə intayin kəyil bolup:

— Balilirim, mən olər haləttə yatimən, mening silərgə kili dioqan birla wəsiyitim bar: Silər əkil ixlitixkə mahir bolunqlar, səwəp kilsang siwəttə su tohtaydu, — dəptu.

Uzun etməy bolway aləmdin ətüptu.

Ikki oqul öz dadisining bu wəsiyitini əstəqing tutup yahxi künlərgə erixiptu.

Küqükning Ozuk Izlixi

(Qoʻqoʻk)

Abdurehim Taxbek

Küqükning qosiqi eqip, ozuk izlöp qikiptu.

U bir derya boyioqa kaptu - dë, su iqidë belijanlarning tinmay su iqiwatkanliqini kërüp:

— Belijanlar, silër nimë yëysilër? — dëp soraptu.

— Biz sudiki uxxak kurutlarni terip yëymiz, — dëp jawap beriptu belijanlar. Küqük buni anglapla su iqixkë baxlaptu. Lekin, qanqë iqsimu qosiqi toymaptu.

U bir dōnggə qikiptu, u yərdə kalilar-
ning bir nərsə yəwatқанliқini kōrūptu. U:

— Kalilar, kalilar, silər nimə yəysilər? —
dəp soraptu.

— Biz yol boyidiki kək otlarni yəy-
miz, — dəp jawap beriptu kalilar.

Küqük buni anglapla yolning qetigə qi-
kiptu də, u yərdiki kək otlarni yiyixkə
baxlaptu. Lekin, birnəqqə qixləm yəpla
qixliri kamaptu, kōsiqimu toymaptu.

U bir kəntkə kəptu. U yərdə tohular-
ning danlap turoқанliқini kōrūptu. U:

— Tohular, tohular, silər nimə yəysilər? —
dəp soraptu.

— Biz yərgə qeqilip qaloқан danlarni
terip yəymiz, — dəp jawap beriptu tohu-
lar. Küqük buni anglap topa arisidin dan
izləxkə baxlaptu. Lekin, heli uzun həpiləx-
simu yigüdək hiqnərsə tapalmaptu.

Xundak kilip, küqük uningdin sorap, bu-
ningdin sorap, özining yəydiқinini tapal-
may aq qaptu.

Daoqda Kaloqan Alaboynak

Ablikim Kadir

Bir küni, alaboynak owoqa qikiptu. U otlaklarni heli keziptu, kosioqi eqip üqayliri tartixiptu. Manga . manga bir yergə kəlgəndə, bəjənlərnin yengi mayakliri kəzgə qelikiptu. Alaboynak hoxal bolup tur. oqanda, tosattin, aldidiki qəpliktin bir ak bəjən qikip part - partla keqiptu. Alaboynak tilini qikaroqiniqə uning arkisidin koqlaptu.

Alaboynak ak bəjənni koqlap yetixiwaylay dəp kaloqanda, yan tərəptiki qioqning tüwidin yənə bir kara bəjən qikip kaptu. Alaboynak ikkilinip bir dəm ak bəjən'gə, birdəm kara bəjən'gə karaptu. Kara bəjən uni zanglik kiloqandək dik - dik səkrəp koyup, ikki putini igiz kətirip karap turuptu. Alaboynak kaqkanni koyup, turoqanni tutay

dəptu - də, kara bəjən'gə taxliniptu.

U pütün küqi bilən kara bəjənni koqlap ketiwetip yenidiki bir tüp qiqlning tüwidin ürküp qaqqan bir boz bəjən'gə kəzi qüxüptu. Xuning bilən, alaboynak bir munqə harqluzqlan kara bəjənni taxlap boz bəjənni tutmaqqi boptu.

Xundak kilip, bəjənlər tərəp - tərəptin pitirap keqiweriptu, boynakmu birdəm uningqla, birdəm buningqla karap yügürüwerip heriptu - də, birmu bəjən tutalmay daqlda kaptu.

弯树枝的遭遇（童话和寓言）
（维吾尔文）

新疆人民出版社编辑出版

（乌鲁木齐市解放路306号）

新疆新华书店发行 新疆新华印刷二厂印刷

787×1092 毫米 32开本 2.375印张 1插页

1982年8月第1版 1983年3月第1次印刷

印数：1——9,500

统一书号：MR 10098·688 定价：0.14元

Mukawa wə rəsimplərnı: Lian Meng ixligən

书号: MR10038.688

定价: 0.14元